
Egy eszkimó fiú élete a XIX. századi északi sarkkörü felfedezések korában

Az első arktiszi gyalogos expedíciót vezető John Franklin brit tengerésztiszt, aki ikonikus alakja a kanadai Északi sarkkör felfedezésének, többször is kapcsolatba került az eszkimókkal; a történelemben Franklin expedícióként elhíresült útjának nehézségeit a 2014-ben felfedezett és 1845-ben eltűnt hajói, a *Cerebus* és *Terror* roncsai jelképezik; egyben emlékeztetve arra, hogy a kanadai történelem korai szakaszában divatos északi felfedezésekért kemény árat fizettek a britek. A történész *Renee Fossett* életrajza, az *Augustine Tataneuck: Egy Eszkimó Hős Rupert Földjén, 1800–1834 [The Life and Times of Augustine Tataneuck: An Inuk Hero in Rupert's Land, 1800–1834]* azért is érdekes, mert nemcsak a történelmi múltba kalauzolja el az olvasót, hanem egyenesen a titokzatos eszkimók világába egy olyan személyen keresztül, aki egyfajta kapocsként funkcionált a nyugati kultúrát képviselő britek és az őslakos eszkimók között. Ezzel Fossett, aki archívumokban végzett alapos kutatómunkára támaszkodik, olyan világba invitálja az olvasót, ami mai napig kevéssé ismert. A kora XIX. századi arktiszi brit törekvések jól kirajzolódnak Tataneuck életéből, aki pont egy történelmi esemény közepén találja magát.

Tataneuck élete összefonódott az északi sark felfedezéséért és az északnyugati átjáró megtalálásáért, valamint a korabeli szörmekereskedelem fellendítéséért tett erőfeszítésekkel. Augustine Tataneuck egyike annak a néhány eszkimó tolmács-

nak, akiket említenek a Hudson Öböl Társaság [*Hudson's Bay Company*] történelmi adatai, a felfedezők, kereskedők és misszionáriusok naplói és egyéb feljegyzések között, de maga az eszkimó férfi nem hagyott hátra feljegyzéseket. A korabeli iratokból kiderül, hogy Franklin nagyra becsülte tolmácsát, Tataneuckot, hiszen nem egyszer segítette ki az angol felfedezőket. Több filmvásznonra illő történetet olvashatunk, úgy, mint a Mackenzie folyónál veszteglő Franklin hajók megtámadásának történetét. A helyi eszkimók a hajókat feldúlva, íjakkal és nyilakkal támadtak a britekre, majd kirabolták őket. Tataneuck egyedül tántorította vissza a más törzsből származó társait és emlékeztette őket, hogy az angol tiszteknél fegyver van, amit használhattak volna ellenük. Tataneuck bátorságának és tárgyalóképességének eredményeként a rablók visszaadták az eltulajdonított értékek egy részét és felhagytak a további zaklatásokkal.

Fossett szerint ezeken az expedíció-leírásokon keresztül többet tudunk meg Tataneuck életéről, mint bármely más 200 évvel ezelőtt élt eszkimóéról; ami hozzájárul ahhoz, hogy tisztábban lássuk Kanada legészakibb kisebbségének XIX. századi életét. Ez azért is lényeges történelmi szempontból, mert Kanada ezen korszakát a találkozások előtti, tradicionális korszaknak nevezi az etnográfia, tehát alkalmi kapcsolaton kívül még nem volt erős akkulturációs nyomás az eszkimókon. Fossett-et megelőzően a XX. század elején a dán-eszkimó Knud Rasmussen tudósított az akkori kontakt-tradicionális eszkimó életről, azonban az akkori paleolitikumhoz hasonló életformát majdnem 100 évvel megelőzi a Fossett által feltárt időszak.

Tataneuck az archívumokat, korabeli levelezéseket és egyéb feljegyzéseket bújó történész szerencsés felfedezése. Fossett véletlen találkozott az ismeretlen hangzású névvel egy dokumentumban, amelyben megemlítették, hogy 12 éves korában

egy augusztusi napon a Hudson Öböl Társaság gondjaira bíztak a szülők egy gyermeket, akit Augustine-nek neveztek el. Bár eredeti nevét nem ismerjük, maga is ezen a néven írta alá azt az egy dokumentumot, ami fennmaradt utána. A XIX. században nem volt ritka, hogy az eszkimó családok lemondjanak gyermekeikről és a Hudson Öböl Társaságnál hagyják őket annak reményében, hogy ez az ismeretség majd előjogokat szerez nekik, de legalábbis nem halnak éhen azon a télen. A Hudson Öböl Társaság pedig jövőbeli tolmácsokat, fordítókat, telephelyi dolgozókat, vezetőket láttak az eszkimó fiatalokban és szívesen fogadták őket. Azonban Tataneuck nemcsak a szokásos egy évig maradt, hanem tovább, amiközben kitanulta a szőrmekereskedelem alapjait és megtanult angolul írni és olvasni, bár erről a könyvborítón megjelenő aláírásán kívül nem maradt fenn bizonyíték. Azonban azt tudjuk, hogyan nézett ki, mert a Franklin expedíció egyik tagja portrét készített Tataneuckról.

Fossettől megismerhetjük a korabeli északi sarkköri kereskedelmi pontok mindennapi életét és azoknak az expedícióknak a menetét, amelyekben Tataneuck részt vett. Ezenkívül az eszkimó férfi közvetlen életének történetéből kilépve, egy Arktiszt illető brit-kanadai történelmi áttekintést is láthatunk. Az eszkimó férfi jellemére is fény derül, mint például arra, hogy milyen büszkén viselte egyenruháját, mert az hasonlós volt az angol tisztek ruhájához, illetve arról is szó esik, hogy nem szívesen dolgozott, túl büszkének tartották ezért. A helyi XIX. századbéli orvoslásra is látunk példákat, hiszen különböző természeti katasztrófákat és szerencsétlenségeket kellett átvészelnük a brit felfedezőknak és Tataneucknak, és az is kiderül, hogy az eszkimó férfi ugyanolyan bánásmódban részesült, mint a britek. Tataneuck a rupertföldi eszkimókat is segítette munkájával, hiszen a területen átsöprő éhínség következtében az ő fizetése és a britek segítségével szerzett

élelem és egyéb alapvető szükségletek mentették meg a közösséget.

A brit-eszkimó kapcsolatokon túl a Hudson Öböl Társaság mindennapi élete, a felfedezők nehéz körülményei is feltáru-
nak, valamint az európai gazdaságot befolyásoló prémpiac is
leírásra kerül. A könyv nemcsak a kulturális, földrajzi és gaz-
dasági háttérét mutatja be a XIX. századi Arktisznak, hanem
egy életrajzon keresztül korrajzot is tár az olvasó elé. A szer-
ző egy évtizedet töltött az eszkimók között, majd a manitobai
egyetem történésze és Harington tudományos munkatárs volt
a Rupertföldi Tanulmányok Intézetében. Minden őslakos, brit
és kanadai történelemmel foglalkozó kutató hasznos forrásként
használhatja Fossett könyvét.

Renee Fossett: *The Life and Times of Augustine Tataneuck: An Inuk Hero in Rupert's
Land, 1800–1834.* (Augustine Tataneuck élete és kora: Egy eszkimó Rupert-földön,
1800–1834) University of Regina Press, Manitoba, 2023. 424 o. ISBN 9790889779266.

Nándori Rita